

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ПОТОПАЛЬСЬКИЙ АРТЕМ ВІТАЛІЙОВИЧ

УДК 342.95 (477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 12.00.07 адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Університеті сучасних знань.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України
ПОПОВИЧ Євген Миколайович,
Харківський науково-дослідний інститут
судових експертиз ім. Засл. проф. М. С.
Бокаріуса, головний науковий
співробітник.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
МУЗИЧУК Олександр Миколайович,
Харківський національний
університет внутрішніх справ,
декан факультету № 1;
кандидат юридичних наук
ГРОХОЛЬСЬКИЙ Вадим Петрович,
Харківська медична академія
післядипломної освіти, доцент кафедри
менеджменту і економіки в сімейній
медицині.

Захист відбудеться 10 грудня 2019 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

Автореферат розісланий 8 листопада 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Важливість професійної підготовки поліцейських пов'язана, перш за все, з особливим правовим статусом останніх, а також умовами роботи, з якими їм доводиться стикатися щодня, а саме з високим фізичним навантаженням та підвищеною моральною втомлюваністю, адже працівники поліції досить часто перебувають у центрі конфліктних ситуацій. Все це не тільки вимагає від поліцейського знання положень законодавчих та підзаконних актів та вміння їх використовувати, а й потребує високої фізичної та моральної підготовки.

Сучасна система професійної підготовки поліцейських не позбавлена певних недоліків. Зокрема, це стосується її правового та матеріально-фінансового забезпечення, вимог, які ставляться до поліцейських і які повинні стати основою (орієнтиром) для їх професійної підготовки. Недосконалою залишається процедура оцінювання професійних знань, умінь та навичок персоналу. Потребують перегляду сучасна система видів професійної підготовки та їх тематика, а також ставлення персоналу до занять із службової підготовки, особливо його керівної ланки. Наведене обумовлює необхідність дослідження та переосмислення питання адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні.

Проблема професійної підготовки працівників поліції вже неодноразово потрапляла в поле зору науковців. Зокрема, їй приділялась увага у працях: С. М. Альфьорова, М. І. Ануфрієва, О. М. Бандурки, О. І. Безпалової, В. М. Бесчастного, М. М. Богуславського, С. М. Бортника, С. М. Братуся, О. П. Гетманець, В. П. Грохольського, С. М. Гусарова, М. М. Дивака, О. В. Джафарової, Г. О. Доскевича, К. В. Жудри, В. І. Жукова, В. Ю. Кікінчука, І. В. Клименка, А. М. Клочка, А. Т. Комзюка, Н. С. Кузнецової, В. М. Коссака, К. Б. Левченко, В. В. Луця, В. П. Маслова, Г. К. Матвеева, О. І. Миколенка, О. М. Музичука, О. В. Негодченка, Є. М. Поповича, О. Ю. Салманової, О. Д. Святоцького, В. І. Серебровського, О. Ю. Синявської, В. В. Сокурєнка, А. А. Стародубцева, К. А. Флейшиць, С. О. Шатрави, Д. В. Швеця, О. К. Юрєнка, В. Ф. Яковлева та інших. Вказані науковці зробили вагомий внесок у розвиток інституту професійної підготовки працівників правоохоронних органів. Однак питання саме адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні або залишились поза увагою вчених, або вивчались у межах більш широкої проблематики.

Таким чином, необхідність удосконалення професійної підготовки поліцейських, недостатність наукових розробок із цієї проблематики,

недосконалість правового регулювання відповідної сфери обумовлюють актуальність дослідження змісту та особливостей адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до: Стратегії державної кадрової політики на 2012–2020 роки, схваленої Указом Президента України від 1 лютого 2012 р. № 45/2012; Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р; Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських, затвердженої наказом МВС України від 29 січня 2018 р. № 51; Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.; Пріоритетних напрямів наукових досліджень Університету сучасних знань на 2017–2022 рр. (протокол Вченої ради Університету сучасних знань від 08.12.2016 р. № 3).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є визначення сутності та особливостей адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки працівників поліції та шляхів його удосконалення з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду та в контексті реформування Національної поліції України.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні *завдання*:

- визначити поняття професійної підготовки поліцейських як об'єкта адміністративно-правового регулювання та окреслити її особливості;
- узагальнити види професійної підготовки поліцейських в Україні та надати їх характеристику;
- розкрити сутність та значення правового регулювання професійної підготовки поліцейських в Україні та визначити місце в ньому адміністративно-правових норм;
- охарактеризувати систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні;
- окреслити рівні, напрями та предмет адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні;
- систематизувати адміністративно-правові форми та методи забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні;
- опрацювати зарубіжний досвід правового забезпечення

професійної підготовки поліцейських та визначити можливості його використання в Україні;

- запропонувати шляхи удосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні;

- встановити сутність, процедури та наслідки оцінювання ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні.

Об'єктом дослідження є правовідносини з кадрового забезпечення Національній поліції України.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність сучасних загальних і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання. Зокрема, в роботі за допомогою логіко-семантичного та системно-структурного методів було досліджено поняття та особливості професійної підготовки поліцейських як об'єкта адміністративно-правового регулювання (підрозділ 1.1), види професійної підготовки поліцейських в Україні (підрозділ 1.2) та визначено поняття і систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні (підрозділ 2.1). За допомогою методів документального аналізу та систематизації було досліджено сутність правового регулювання професійної підготовки поліцейських в Україні та визначено, яке місце у ньому належить адміністративно-правовим нормам (підрозділ 1.3), а також визначено адміністративно-правові форми та методи забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні (підрозділ 2.3). Порівняльно-правовий метод та метод прогнозування було використано під час дослідження зарубіжного досвіду правового забезпечення професійної підготовки поліцейських (підрозділ 3.1) та при окресленні шляхів удосконалення адміністративних процедур і організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні (підрозділ 3.2). Проблему оцінювання ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні (підрозділ 3.3) було досліджено за допомогою діалектичного та формально-логічного методів.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять наукові праці фахівців у галузі філософії, теорії управління, загальної теорії держави і права, адміністративного права, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною основою дослідження є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, закони та підзаконні нормативно-правові акти, які становлять

правові засади кадрового забезпечення Національної поліції України. Інформаційну та емпіричну основу дисертації становлять узагальнення практики діяльності Національної поліції, довідкові видання, статистичні матеріали. У ході підготовки дисертації автором використано власний досвід роботи в органах внутрішніх справ та Національної поліції.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб, з набуттям чинності Закону України «Про Національну поліцію», на узагальненому рівні, з використанням сучасних методів пізнання та урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права визначити сутність та розкрити особливості адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні, що дозволило обґрунтувати низку нових положень і висновків, надати практичні рекомендації та пропозиції з досліджуваних питань. До найбільш значущих належать наступні:

вперше:

- обґрунтовано необхідність більш широкого запровадження багаторівневої підготовки поліцейських, у зв'язку з чим доведено, що кожен поліцейський повинен спочатку пройти первинну професійну підготовку з отриманням базових знань та навичок, необхідних для виконання покладених на нього обов'язків, та в ході проходження служби підвищувати свій кваліфікаційний та освітній рівень за допомогою спеціальних курсів, тренінгів та навчання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання з метою отримання відповідних ступенів освіти;

- визначено та охарактеризовано рівні адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки працівників поліції в Україні, до яких віднесено: а) загальнодержавний рівень; б) загальновідомчий рівень; в) територіально-відомчий рівень; г) цільовий рівень;

- доведена доцільність на законодавчому рівні (у ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію») закріпити визначення поняття «професійна підготовка працівників поліції», під яким пропонується розуміти систему спеціальних організаційно-педагогічних та тактичних заходів, спрямованих на вироблення та формування знань, навичок, умінь, мотивації, психологічної готовності до виконання професійних обов'язків в особливих умовах, обумовлених завданнями, поставленими перед Національною поліцією;

удосконалено:

- характеристику особливостей суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських, до яких

віднесено: 1) їх особливий правовий статус, який передбачає наявність особливих прав та обов'язків, обумовлених сферою безпосередньої діяльності; 2) характер адміністративно-правових відносин, у яких беруть участь ці суб'єкти;

- розуміння поняття «напряму адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських», під яким запропоновано розуміти вектор механізму правового регулювання суспільних відносин у галузі професійного навчання працівників Національної поліції, що передбачає застосування групи методів, засобів та способів для досягнення чітко визначеної мети, яка є необхідною для забезпечення професійної підготовки в цілому;

- характеристику переліку та змісту адміністративно-правових форм та методів забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні;

- розуміння місця та значення адміністративно-правових норм у системі правового регулювання професійної підготовки поліцейських, що, насамперед, пов'язано з характером правовідносин, які виникають у досліджуваній сфері;

- перелік контрольних питань, які має передбачати оцінювання ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні;

дістали подальшого розвитку:

- твердження про те, що підготовка у вищих навчальних закладах системи Міністерства внутрішніх справ України є особливим видом професійної підготовки поліцейських, який об'єднує в собі виховну роботу, спрямовану на забезпечення курсантів відповідними навичками та вміннями, необхідними для виконання обов'язків у подальшій службі;

- обґрунтування необхідності розроблення та прийняття відомчого нормативно-правового акта, який би, по-перше, закріпив поняття професійної підготовки поліцейських; по-друге, визначив її рівні та види, а також механізм їх реалізації; по-третє, чітко встановив суб'єктів забезпечення професійного навчання поліцейських та їх компетенцію. Даний підзаконний нормативно-правовий акт повинен стати доповненням до Закону України «Про Національну поліцію» та замінити велику кількість підзаконних актів у сфері кадрового забезпечення Національної поліції;

- узагальнення зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення підготовки кадрів для органів поліції та окреслення можливостей його використання в Україні.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що

результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – як основа для подальших досліджень, присвячених проблемі професійної підготовки поліцейських (*акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 10.09.2019 р.*);

- правотворчості – в ході удосконалення чинних та розроблення нових нормативно-правових актів, що регулюють питання професійної підготовки поліцейських (*акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 11.09.2019 р.*);

- правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності функціонування суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні (*акт впровадження Інституту післядипломної освіти Харківського національного університету внутрішніх справ від 13.09.2019 р.*);

- освітньому процесі – під час підготовки підручників та навчальних посібників із дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Публічне адміністрування», «Адміністративна діяльність поліції», «Управління органами поліції» та інших дисциплін адміністративно-правового характеру, в ході підготовки відповідних їх розділів, а також при проведенні занять з підвищення кваліфікації поліцейських (*акт впровадження Харківського національного університету внутрішніх справ від 12.09.2019 р.*).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення і висновки дисертації оприлюднені на науково-практичних конференціях, а саме: «Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Запоріжжя, 27–28 травня 2016 р.); «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (м. Одеса, Україна, 11–12 серпня 2017 р.); «Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності» (м. Львів, 20–21 квітня 2018 р.); «Правові механізми забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства та держави» (Харків, 14 червня 2019 р.); «Професійна підготовка суддів, прокурорів та працівників правоохоронних органів: національний і зарубіжний досвід» (м. Київ, 19 вересня 2019 року).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в семи статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та п'яти тезах наукових доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 221 сторінку. Список використаних джерел включає 344 найменування та розміщений на 36-ти сторінках, додатки розташовано на дев'яти

сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується вибір теми дисертації, визначається її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами, окреслюються мета і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, вказується на наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наводяться дані щодо апробації результатів дослідження публікацій та структури.

Розділ 1 «Загальна характеристика адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Поняття та особливості професійної підготовки поліцейських як об'єкта адміністративно-правового забезпечення»* перш за все обґрунтовано, що для змістовного розкриття сутності та особливостей професійної підготовки працівників поліції необхідно визначитись зі змістом таких понять, як «підготовка» та «навчання». Проаналізовано співвідношення зазначених термінів, у зв'язку з чим обґрунтовано, що терміни «навчання» та «підготовка» досить близькі за значенням, адже в обох випадках йдеться про передачу інформації у формі теоретичних постулатів, навичок та досвіду з метою формування певних знань.

З метою подальшого з'ясування сутності поняття «професійна підготовка» визначено зміст такої категорії, як «професія», котра фактично визначає спосіб існування відповідного виду навчання (підготовки), звужує його сутність до конкретної сфери отримання навичок, знань та вмінь якогось типу людської діяльності. Акцентовано увагу на тому, що сьогодні досить складно виділити якийсь один теоретичний підхід до змісту професійної підготовки загалом та професійної підготовки працівників поліції безпосередньо, адже вчені при розгляді цієї проблематики звертають увагу на різні її аспекти, у зв'язку із чим суттєво варіюються їх кінцеві визначення.

На основі аналізу наукових поглядів учених було запропоновано авторське визначення поняття «професійна підготовка поліцейських». Виокремлено та охарактеризовано особливості професійної підготовки поліцейських.

У підрозділі 1.2 *«Види професійної підготовки поліцейських в Україні»* узагальнено низку наукових підходів щодо бачення видів професійної підготовки. Аргументовано, що найбільш правильним у процесі дослідження видів професійної підготовки (навчання) поліцейських в Україні буде відштовхуватись від погляду законодавця на вказану проблему, а тому окремо проаналізовано: первинну

професійну підготовку поліцейських; підготовку поліцейських у вищих закладах освіти із специфічними умовами навчання; післядипломну освіту поліцейських; службову підготовку поліцейських.

Констатовано, що наявність чотирьох видів професійної підготовки поліцейських показує її різноплановість, багатоманітність форматів прояву та широту інформації, яку отримує працівник поліції під час навчання.

У підрозділі 1.3 *«Правове забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні та місце у ньому адміністративно-правових норм»* на підставі аналізу наукових поглядів щодо тлумачення терміна «правове регулювання» запропоновано авторське визначення поняття «правове регулювання професійної підготовки поліцейських». Підкреслено, що систему правового регулювання професійної підготовки поліцейських становлять норми, притаманні різним галузям права, однак при цьому наголошено, що домінуюче становище мають саме адміністративно-правові норми.

Ґрунтуючись на аналізі норм законів України «Про Національну поліцію», «Про вищу освіту» та «Про професійний розвиток працівників», обґрунтовано, що саме вказаними нормативно-правовими акти закладено законодавчі основи професійного навчання поліцейських. Зокрема, відзначено, що саме нормами наведених вище законів визначаються: зміст навчання, його принципи, різновиди, система вищих начальних закладів, у яких таке навчання проводиться, тощо.

Акцентовано увагу на тому, що особливість правовідносин (їх структура, зміст, коло суб'єктів тощо), які виникають у процесі професійної підготовки поліцейських, також обумовлює превалювання адміністративно-правових норм у системі відповідного законодавства. Зазначені відносини виникають у рамках саме службової, внутрішньовідомчої діяльності працівників поліції, під час виконання ними делегованих державою функцій.

Розділ 2 «Зміст та особливості адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні»* узагальнено теоретичні підходи щодо визначення понять «суб'єкт» та «суб'єкт права». Визначено та охарактеризовано ключові особливості суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні.

До основних суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні віднесено: Кабінет

Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ України, керівника Національної поліції, Департамент кадрового забезпечення, кадрові підрозділи територіальних органів поліції та заклади професійного навчання поліцейських. Охарактеризовано роль кожного із них у системі адміністративно-правового забезпечення професійного навчання поліцейських.

Констатовано, що система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні являє собою багаторівневу групу юридичних осіб публічного права, окремих відомств, територіальних органів поліції та закладів професійного навчання, які забезпечують організацію та контроль освітнього процесу поліцейських безпосередньо на місцях.

У підрозділі 2.2 *«Рівні, напрями та предмет адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні»* узагальнено наукові позиції з приводу розуміння предмета адміністративно-правового забезпечення. Встановлено, що предмет адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських становить сукупність організаційних, матеріально-технічних, фінансових та управлінських заходів, які спрямовані на забезпечення ефективного функціонування правовідносин, які виникають з приводу навчання поліцейських.

Запропоновано визначення поняття «рівні адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні». Серед указаних рівнів виділено: а) загальнодержавний; б) загальновідомчий; в) територіально-відомчий; г) цільовий.

Встановлено, що напрям адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських – це вектор механізму регулювання суспільних відносин у галузі професійного навчання співробітників Національної поліції, що передбачає застосування групи методів, засобів та способів для досягнення чітко визначеної мети. До відповідних напрямків віднесено такі: організація набору та направлення поліцейських на навчання; матеріально-технічне забезпечення процесу навчання; взаємний контроль діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки; забезпечення послідовності, системності та безперервності професійного навчання поліцейських кадрів; забезпечення відповідності навчання освітнім стандартам, професійним вимогам та міжнародним стандартам поліцейської діяльності і поліцейської підготовки.

У підрозділі 2.3 *«Адміністративно-правові форми та методи забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні»* встановлено, що адміністративно-правові форми забезпечення професійної підготовки поліцейських є інституційною групою

юридично обумовлених дій та актів, які об'єктивно виражають норми адміністративного права, що мають відношення та безпосередньо регулюють суспільні відносини у сфері професійного навчання працівників Національної поліції. Розкрито зміст таких форм адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні: прийняття стратегічно орієнтованих адміністративно-правових актів у сфері професійної підготовки поліцейських; прийняття адміністративно-правових актів індивідуальної дії; прийняття адміністративно-правових актів організаційного характеру; документування; здійснення облікових, реєстраційних, професійно-орієнтаційних, оцінювальних, аналітичних та інших видів юридично значущих дій.

Наголошено, що адміністративно-правові методи забезпечення професійного навчання працівників поліції через застосування їх для впорядкування особливого типу суспільних відносин є особливими за своєю суттю та не входять до загальноприйнятого переліку заходів та засобів владного впливу. До таких методів віднесено: аналітичний метод, контрольний метод, метод суміщення видів навчання, владно-організаційний метод, метод визначення форм професійного навчання, метод «поліцентризму» регулювання професійного навчання поліцейських. Надано змістовну характеристику кожного з них.

Розділ 3 «Удосконалення адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Зарубіжний досвід правового забезпечення професійної підготовки поліцейських та можливості його використання в Україні»* узагальнено досвід правового забезпечення професійної підготовки поліцейських США та Канади, а також найбільших країн Європи, зокрема Великобританії, ФРН, Франції та Нідерландів. Обґрунтовано, що вказаним державам властиві високий ступінь організаційної централізації процесів відомчого навчання та уніфікації норм, на яких воно ґрунтується. З позитивного боку також відзначена вдало ієрархічно побудована система закладів професійного навчання поліцейських.

Наголошено на доцільності прийнятності до запозичення досвіду окреслених вище держав, що обумовлено, по-перше, активним реформуванням правоохоронної системи нашої держави з орієнтиром на західні цінності; по-друге, наявністю наукової та матеріальної бази; по-третє, можливістю залучення іноземних експертів для передання досвіду у сфері професійного навчання поліцейських.

У підрозділі 3.2 *«Удосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні»*

з'ясовано, що адміністративні процедури професійної підготовки поліцейських в Україні – це процедури, які пов'язані з організацією роботи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні. Покращення адміністративних процедур у розрізі окресленої проблематики має включати: удосконалення контрольно-наглядової діяльності за суб'єктами, що здійснюють підготовку працівників поліції; удосконалення кадрового забезпечення відповідних суб'єктів; підвищення якості нормотворчої діяльності уповноважених органів державної влади; удосконалення атестаційних процедур; удосконалення установчих процедур, тобто таких, що пов'язані з реорганізацією і створенням начальних закладів; тощо.

Аргументовано, що вдосконалення організаційних засад повинно включати: централізацію закладів відомчого навчання, перегляд компетенції Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України; налагодження ефективної взаємодії між суб'єктами адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських; підвищення якості начального процесу, в тому числі шляхом видання якісної науково-методичної продукції.

У підрозділі 3.3 *«Оцінювання ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні»* обґрунтовано, що оцінка ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні становить здійснюваний на систематичній основі аналіз та моніторинг загального стану професійної підготовки та відповідності процесу її реалізації визначеним законодавством нормам і стандартам, а також перевірку: по-перше, якості й системності роботи органів забезпечення професійного навчання; по-друге, відповідності нормативно-правової бази регулювання професійного навчання поліції найбільш прогресивним тенденціям у цій галузі.

Обстоюється позиція, що оцінка ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні повинна дати відповіді на питання про те, чи підвищується рівень знань, умінь, навичок поліцейських після проходження відповідного виду професійного навчання; чи відповідають програми навчання сучасним міжнародним тенденціям підготовки поліцейських; чи забезпечує чинна нормативно-правова база, яка регулює систему професійного навчання, системність, безперервність навчання; якою є якість організаційних заходів суб'єктів забезпечення професійного навчання щодо матеріально-технічного, функціонального, інших видів забезпечення відомчої підготовки; який ступінь реалізації нормативно-правових вимог щодо процесу професійної підготовки як суб'єктами його

забезпечення, так і адресатами навчання; який рівень обізнаності та освітнього рівня керівного складу, що визначає їх службову компетенцію та відповідність займаний посаді.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності та розкритті особливостей адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні та окресленні напрямків удосконалення відповідного законодавства. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень та рекомендацій, основні з яких наведено нижче.

1. Визначено, що професійна підготовка працівників поліції – це система спеціальних організаційно-педагогічних та тактичних заходів, спрямованих на вироблення та формування знань, навичок, умінь, мотивації, психологічної готовності до виконання професійних обов'язків в особливих умовах, обумовлених завданнями, поставленими перед Національною поліцією. До особливостей, які характеризують професійну підготовку (навчання) поліцейських як об'єкт адміністративно-правового регулювання, віднесено: а) особливу мету професійної підготовки; б) спеціальний набір організаційно-педагогічних та тактичних заходів; в) наявність психологічної підготовки у системі професійного навчання поліцейських; г) системність; ґ) наукову обґрунтованість; д) відкритість до інновацій.

2. Встановлено, що професійна підготовка поліцейських супроводжує їх на всіх етапах службової кар'єри та забезпечує безперервність оновлення знань, умінь та навичок, що досягається за рахунок встановлених та законодавчо визначених видів професійного навчання, а саме: 1) первинної професійної підготовки поліцейських; 2) підготовки поліцейських у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання; 3) післядипломної освіти поліцейських; 4) службової підготовки поліцейських.

3. Аргументовано, що правове регулювання професійної підготовки поліцейських в Україні – це здійснюваний за допомогою норм права організаційно-правовий вплив на суспільні відносини, які виникають з приводу професійного навчання поліцейських, з метою їх упорядкування, організації та створення умов, за яких кожен учасник цих відносин буде неухильно дотримуватись норм чинного законодавства. Обґрунтовано, що в системі правового регулювання професійної підготовки поліцейських в Україні домінуюче становище мають адміністративно-правові норми.

4. Доведено, що суб'єкти адміністративно-правового

забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні – це система учасників суспільних відносин у сфері організації, провадження, забезпечення та контролю професійної підготовки поліцейських, які наділені спеціальним адміністративно-правовим статусом і у своїй сукупності становлять певну систему. До кола суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських віднесено: Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ України, керівника Національної поліції, Департамент кадрового забезпечення, кадрові підрозділи територіальних органів поліції та заклади професійного навчання поліцейських.

5. Констатовано, що предмет адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських становить сукупність організаційних, матеріально-технічних, фінансових та управлінських заходів, які спрямовані на забезпечення ефективного функціонування правовідносин, що виникають з приводу навчання поліцейських. Такими заходами є: здійснення контролю за професійною підготовкою поліцейських; фінансування післядипломної освіти поліцейських; організація процесу професійної підготовки: відбору, направлення на навчання, оцінювання; матеріально-технічне забезпечення службової підготовки працівників поліції; притягнення до відповідальності порушників дисципліни під час професійного навчання; налагодження взаємодії між вищими навчальними закладами, які уповноважені здійснювати навчання поліцейських, та практичними підрозділами.

Виокремлено та охарактеризовано наступні рівні адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки працівників поліції в Україні: а) загальнодержавний рівень – сфера дії центральних органів влади (вищих суб'єктів) щодо організації професійної підготовки поліцейських; б) загальновідомчий рівень – реалізація адміністративно-правового забезпечення в роботі компетентних органів відомчого управління; в) територіально-відомчий рівень – регулювання суспільних відносин підготовки поліцейських силами та засобами відомчих підрозділів територіальних органів поліції; г) цільовий рівень – забезпечення професійної підготовки працівників поліції реалізується в діяльності закладів професійного навчання щодо організації якості, системності освітнього процесу, контролю цих факторів.

До напрямів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки працівників віднесено: а) організацію процесу набору та направлення поліцейських на навчання; б) матеріально-технічне забезпечення навчання; контроль діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки, що здійснюється на

взаємних засадах; в) забезпечення системності, послідовності, безперервності професійного навчання поліцейських; г) забезпечення відповідності навчання основним освітнім стандартам, професійним вимогам та міжнародним тенденціями поліцейської діяльності в цілому та підготовки зокрема.

6. Обґрунтовано, що адміністративно-правові форми забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні – це інституційна група юридично обумовлених актів та дій, які об'єктивно виражають адміністративно-правові норми, що мають відношення та безпосередньо регулюють суспільні відносини у сфері професійного навчання поліцейських. До зазначених форм належать: прийняття стратегічно орієнтованих адміністративно-правових актів у сфері професійної підготовки поліцейських; прийняття адміністративно-правових актів індивідуальної дії; прийняття адміністративно-правових актів організаційного характеру; здійснення документування, облікових, реєстраційних, професійно-орієнтаційних, оцінювальних, аналітичних та інших видів юридично значущих дій у галузі професійної підготовки працівників поліції з метою забезпечення останньої.

Виявлено, що адміністративно-правові методи забезпечення професійної підготовки поліцейських – це імперативні способи, прийоми та засоби, визначені законодавством, застосовувані в нормативно встановленому порядку уповноваженими на їх використання суб'єктами з метою упорядкування суспільних відносин у галузі професійної підготовки поліцейських, спрямовані на забезпечення системності та ефективності їх навчання. Такими методами є: аналітичний метод, контрольний метод, метод суміщення видів навчання, владно-організаційний метод, метод визначення форм професійного навчання, метод «поліцентризму» регулювання професійного навчання поліцейських.

7. На підставі аналізу зарубіжного досвіду правового забезпечення професійної підготовки поліцейських на прикладі Сполучених Штатів Америки, Канади, Великобританії, ФРН, Франції, Нідерландів, Республіки Білорусь та Республіки Казахстан обґрунтовано, що на території нашої держави використання зарубіжного досвіду стане доцільним та ефективним засобом удосконалення професійного навчання поліцейських. Найбільш позитивною тенденцією в даній сфері виступає зміна структурної складової професійної підготовки та організаційної побудови закладів професійного навчання за напрямом централізації останніх.

8. До напрямків покращення адміністративних процедур професійної підготовки поліцейських віднесено: удосконалення контрольно-наглядової діяльності за суб'єктами, що здійснюють

підготовку працівників поліції; удосконалення кадрового забезпечення відповідних суб'єктів; підвищення якості нормотворчої діяльності уповноважених органів державної влади; удосконалення атестаційних процедур; удосконалення установчих процедур, тобто таких, що пов'язані з реорганізацією і створенням начальних закладів.

Встановлено, що удосконалення організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні повинно включати: централізацію закладів відомчого навчання, перегляд компетенції Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України; налагодження ефективної взаємодії між суб'єктами адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських; підвищення якості начального процесу, в тому числі шляхом видання новітньої науково-методичної продукції.

9. Обстоюється позиція про те, що оцінка ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні – це здійснюваний на систематичній основі аналіз та моніторинг загального стану професійної підготовки та відповідності процесу її реалізації визначеним законодавством нормам і стандартам, а також перевірка: по-перше, якості і системності роботи органів забезпечення професійного навчання; по-друге, відповідності нормативно-правової бази регулювання професійного навчання поліції найбільш прогресивним тенденціям у цій галузі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Потопальський А. В. Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 1. Т. 3. С. 121–127.

2. Потопальський А. В. Види професійної підготовки поліцейських в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Вип. 50. Т. 3. С. 132–136.

3. Потопальський А. В. Зарубіжний досвід правового забезпечення професійної підготовки поліцейських та можливості його використання в Україні. *Європейські перспективи*. 2019. № 3. С. 197–202.

4. Потопальський А. В. Поняття та особливості професійної підготовки поліцейських як об'єкта адміністративно-правового регулювання. *Наше право*. 2019. № 3. С. 145–150.

5. Потопальський А. В. Удосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні. *Право і Безпека*. 2019. № 2. С. 97–101.

Статті у зарубіжних періодичних наукових виданнях:

6. Потопальський А. В. Зарубежный опыт правового обеспечения профессиональной подготовки полицейских и возможности его использования в Украине. Право и политика. 2018. № 1. С. 129–133. (Кыргызская Республика).

7. Потопальський А. В. Оцінювання ефективності професійної підготовки поліцейських в Україні. *Верховенство права*. 2019. № 3. С. 121–125.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Потопальський А. В. Особливості підготовки поліцейських у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання. *Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 27–28 трав. 2016 р.). – Запоріжжя : Запорізь. міська громад. орг. «Істина», 2016. С. 140–142.

9. Потопальський А. В. Досвід США щодо правового забезпечення професійної підготовки поліцейських та можливості його використання в Україні. *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11–12 серп. 2017 р.). – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 86–88.

10. Потопальський А. В. Адміністративно-правові методи забезпечення професійної підготовки поліцейських. *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 20–21 квіт. 2018 р.). – Львів : Західноукр. орг. «Центр правничих ініціатив», 2018. С. 79–81.

11. Потопальський А. В. Поняття та особливості професійної підготовки поліцейських як об'єкта адміністративно-правового регулювання. *Правові механізми забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства та держави* : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (Харків, 14 черв. 2019 р.) ; НДІ публ. політики та соц. наук. Харків : НДІ ППСН, 2019. С. 131–133.

12. Потопальський А. В. Особливості професійної підготовки поліцейських. *Професійна підготовка суддів, прокурорів та працівників правоохоронних органів: національний і зарубіжний досвід* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 верес. 2019 р.). Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. С. 122–123.

АНОТАЦІЯ

Потопальський А. В. Адміністративно-правове забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 Право). Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2019.

У дисертації наводиться теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності та розкритті особливостей адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні та окресленні напрямків удосконалення відповідного законодавства.

Визначається поняття та окреслюються особливості професійної підготовки поліцейських як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Визначаються види професійної підготовки поліцейських в Україні. Розкривається сутність правового регулювання професійної підготовки поліцейських в Україні та визначається місце в ньому адміністративно-правових норм. З'ясовується система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні. Визначаються рівні, напрями та предмет адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні. Окреслюються адміністративно-правові форми та методи забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні. Узагальнюється зарубіжний досвід правового забезпечення професійної підготовки поліцейських та визначаються можливості його використання в Україні. Визначаються шляхи удосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні. З'ясовуються сутність та значення оцінювання ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні.

Ключові слова: правове регулювання, адміністративне право, адміністративно-правове забезпечення, професія, професійна підготовка, поліцейські, Національна поліція України, адміністративно-правові форми, методи, адміністративні процедури, оцінювання.

АННОТАЦИЯ

Потопальский А. В. Административно-правовое обеспечение профессиональной подготовки полицейских в Украине.

Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 административное право и процесс; финансовое право; информационное право (081 Право). Харьковский национальный университет внутренних дел. Харьков, 2019.

Диссертационное исследование посвящено проблематике

улучшения административно-правового обеспечения профессиональной подготовки полицейских в Украине. В работе приводится теоретическое обобщение и новое решение научной задачи, которая заключается в определении сущности и особенностей административно-правового обеспечения профессиональной подготовки полицейских в Украине.

Предоставляется авторское толкование понятия и определяются особенности профессиональной подготовки полицейских как объекта административно-правового регулирования. Установлено, что подготовка сотрудников полиции это система специальных организационно-педагогических и тактических мероприятий, которые направлены на выработку и формирование знаний, навыков, умений, мотивации, психологической готовности у адресатов обучения с целью выполнения ими профессиональных обязанностей в особых условиях, которые обусловлены задачами, поставленными перед Национальной полицией.

Определяются виды профессиональной подготовки полицейских в Украине и предоставляется их характеристика. Аргументировано, что наиболее правильным в процессе исследования видов профессиональной подготовки (обучения) полицейских в Украине будет отталкиваться от точки зрения законодателя на указанную проблему, поэтому их наиболее целесообразно разделить на: первичную профессиональную подготовку; подготовку в высших учебных заведениях со специфическими условиями обучения; последипломное образование; служебную подготовку.

Раскрывается сущность правового регулирования профессиональной подготовки полицейских в Украине и определяется место в нем норм административного права. Доказано, что именно административно-правовое регулирование занимает доминирующее положение в системе правовых основ организации профессиональной подготовки, ведь именно нормы этой отрасли права содержат в себе основные положения в отношении участников таких правоотношений, например их компетенции, механизма взаимодействия и т.д.

Предоставляется понятие и осуществляется характеристика системы субъектов административно-правового обеспечения профессиональной подготовки полицейских в Украине.

Определены и охарактеризованы уровни, направления и предмет административно-правового обеспечения профессиональной подготовки полицейских.

Раскрываются административно-правовые формы и методы обеспечения профессиональной подготовки полицейских в Украине. Установлено, что именно в формах и методах олицетворяется правовое воздействие властного характера на общественные отношения,

возникающие в процессе профессиональной подготовки работников Национальной полиции Украины.

Обобщается зарубежный опыт правового обеспечения профессиональной подготовки полицейских и определяются возможности его использования в Украине. Определены особенности правового обеспечения профессиональной подготовки полицейских на территории таких стран, как Соединенные Штаты Америки, Канада, Великобритания, ФРГ, Франция, Нидерланды, Республика Беларусь и Республика Казахстан. Обоснована целесообразность заимствования опыта указанных выше государств.

Определяются пути совершенствования административных процедур и организационных основ профессиональной подготовки полицейских в Украине. Отмечено, что ни на законодательном, ни на доктринальном уровне не существует единой концепции развития данного института.

Определена сущность оценки эффективности организационно-правового обеспечения профессиональной подготовки полицейских в Украине.

Ключевые слова: правовое регулирование, административное право, административно-правовое обеспечение, профессия, профессиональная подготовка, полицейские, Национальная полиция Украины, административно-правовые формы, методы, административные процедуры, оценка.

SUMMARY

Potopalskyi A. V. Administrative and Legal Provision of Professional Training of Police Officers in Ukraine. — *Qualifying scientific work as the manuscript.*

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law (081 – Jurisprudence). – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2019.

The author of the dissertation has provided theoretical generalization and a new solution to the scientific problem, which consists in determining the nature and revealing the features of administrative and legal provision of professional training of police officers in Ukraine and outlining directions for improving the relevant legislation.

The author has defined the concept and outlined the peculiarities of police training as an object of administrative and legal regulation. The types of police training in Ukraine have been determined. The essence of legal regulation of professional training of police officers in Ukraine has been revealed; and the place of administrative and legal norms has been

determined. The system of subjects of administrative and legal provision of police training in Ukraine has been clarified. The levels, directions and subject matter of administrative and legal provision of police training in Ukraine have been determined. Administrative and legal forms and methods of providing professional police training in Ukraine have been outlined. International experience of legal provision of professional police training has been summarized; and opportunities for its application in Ukraine have been determined. The ways to improve administrative procedures and organizational principles of professional police training in Ukraine have been defined. The essence and importance of evaluating the effectiveness of organizational and legal provision of professional police training in Ukraine have been clarified.

Key words: legal regulation, administrative law, administrative and legal provision, profession, professional training, police officers, National Police of Ukraine, administrative and legal forms, methods, administrative procedures, evaluation.

Підписано до друку 09.11.2019. Папір офсетний. Друк офсетний.

Формат 60×90/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100 прим.

Видавець і виготовлювач

Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, 61080.

Свідectво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.

